

Az elévülés szabályai a végrehajtási jogban harminc év távlatából

A tanulmány az elévülés jogintézményének szabályozását vizsgálja a végrehajtási jogban, a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény (a továbbiakban: Vht.) hatályba lépése óta eltelt 30 év tapasztalatai alapján. A publikáció elsődlegesen arra a kérdésre keresi a választ, hogy indokolt-e a Vht. – hatályba lépése óta változatlan – elévülési szabályait módosítani a joggyakorlatban időközben bekövetkezett változásokra való tekintettel. A tanulmány vizsgálja a bírósági végrehajtás tekintetében releváns elévülési normaanyagot, a vonatkozó szakirodalmat, valamint az ítélkezési gyakorlatot, különös tekintettel a legaktuálisabb bírósági döntések tanulságaira. A publikáció konkludálja, hogy a joggyakorlat bizonyos tekintetben már „kinőtte” a Vht. szűkszavú és absztrakt kereteit, ezért indokoltnak tartja a Vht. és a Ptk. (illetve az egyéb releváns magánjogi törvények) elévülési szabályai között fennálló viszonyrendszer jogalkotói tisztázását, amely a joggyakorlat egységességét, s ily módon a jogbiztonságot is szolgálná.

Tárgyszavak:

bírósági végrehajtás, elévülés, végrehajtási jogi, polgári jog, polgári eljárásjog, joggyakorlat

This study examines the regulation of the legal institution of the limitation period in enforcement law, based on the experience gained in the 30 years since the entry into force of Act LIII of 1994 on Judicial Enforcement (hereinafter: Vht.). The publication primarily seeks to answer the question as to whether it is justified to amend the rules of the limitation period in the Vht, which have remained unchanged since its entry into force, in view of the changes which have taken place in legal practice in the meantime. The study examines the normative material on limitation relevant to judicial enforcement, the relevant literature and case law, with particular regard to the lessons learned from the most recent court decisions. The publication concludes that, in certain respects, legal practice has already "outgrown" the concise and abstract framework of the Vht. and therefore considers it justified for the legislator to clarify the relationship between the limitation rules of

the Vht. and the Civil Code (and other relevant private law statutes), which would serve the uniformity of legal practice and thus legal certainty.

Keywords:

judicial enforcement, limitation period, enforcement law, civil law, civil procedure law, legal practice

1. Bevezetés

Immáron több, mint 30 évvel ezelőtt, 1994. szeptember 1. napján lépett hatályba a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény (a továbbiakban: Vht.), amely azóta 175-nél is több alkalommal módosult, számos szempontból alapjaiban megváltoztatva a törvény tartalmát. A Vht. hatálybalépése óta eltelt 30 esztendő olyan fundamentális változásokat hozott magával, mint Magyarország csatlakozása az Európai Unióhoz, új Alaptörvényének elfogadása – s annak 15 módosítása –, valamint új polgári, illetve büntető anyagi- és eljárásjogi kódexeknek megalkotása. Természetszerűleg, e fejlemények a végrehajtási jogra is jelentős hatást gyakoroltak, ám az elévülés szabályozása érdemben mégsem változott a Vht. 30 éves története, s szákszámú módosítása során. Bár a végrehajtási jog elévülésére irányadó normaszöveg tartósnak bizonyult, a jogfejlődés az elmúlt 3 évtizedben mégis számos változást hozott magával e területen is, amely leginkább a bírói gyakorlatban jegecesedett ki. Felmerül azonban a kérdés, hogy egy oly fontos jogintézmény esetében, mint a végrehajtási jog elévülése, kellően szilárd talapzatnak tekinthető-e a végrehajtási törvény szűkszavú, ám de időtálló rendelkezésén felépült ítélkezési gyakorlat, avagy 30 év után mégis eljárt az idő a Vht. 57. §-a felett. Jelen tanulmány e kérdésre keresi a választ az elévülés szabályai, jelentősége és aktuális kérdései vizsgálatán keresztül, 30 év távlatából.

2. Az elévülés jogintézménye a magyar magánjogban

A magyar jogirodalomban az elévülés fogalmának sokszínű, az időmúlás hatása-it eltérő szempontok alapján megragadó meghatározását találjuk, ezért egyetlen, univerzális definíció megalkotása és alkalmazása aligha lehetséges.¹ Ugyanakkor,

1 *Pusztahelyi Réka*, A magánjogi elévülés, Novotni Alapítvány, Miskolc, 2015. 86. o.

szemléletesen mutatja be az elévülés jogintézményének gyakorlati következményeit Fehérváry Jenő 1941-ben lejegyzett alábbi gondolata: „*az alanyi jog, amit bizonyos időn át nem gyakorolnak, beszárad: perelhetősége, bírói úton való érvényesíthetősége megszűnik*”² Fehérváry velős megfogalmazását a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 6:23. § (1) bekezdése olyképpen fordítja le a modern polgári jog nyelvére, hogy kimondja, a törvény eltérő rendelkezésének hiányában az elévült követelést bírósági eljárásban nem lehet érvényesíteni. A Ptk. ugyanakkor azt is egyértelműen rögzíti, hogy az elévülés a kötelezettnek a szolgáltatás teljesítésére vonatkozó kötelezettségét nem érinti, az elévült követelés alapján teljesített szolgáltatást a követelés elévülésére tekintettel visszakövetelni nem lehet.³ Tehát, az időmúlás ellenére maga az alanyi jog, a követelés, mint *naturalis obligatio* fennmarad, de „beszárad”, elveszíti igényállapotát, ezért bírósági úton nem kényszeríthető ki és nem hajtható végre többé, igényszüntető kifogást teremt a kötelezett számára.⁴ A kötelezett az elévült követelés teljesítését tehát jogszerűen megtagadhatja, erre vonatkozóan elévülési kifogást terjeszthet elő – lévén a (polgári jogi követelések) elévülésének tényét bírósági vagy más hatósági eljárásban nem lehet hivatalból figyelembe venni.⁵

Az elévülés jogpolitikai indokait két fő szempont mentén összegezhetjük. Egyrészt a jogosult késlekedését, nemtörődömséget mintegy „szankcionálja” ezzel a jogalkotó, amely a bizonytalan jogi helyzetek kialakulásának megelőzését célozza, és azon a „vélelmen” alapszik, hogy ha a jogosult huzamosabb ideig nem érvényesítette igényét, úgy a későbbiekben sem fogja, valójában már lemondott arról.⁶ Az elévülés másrészt az időmúlás miatt egyre nehezebbé váló bizonyítási helyzetek elkerülését szolgálja, amely részint az adós védelmét célozza,⁷ de a bíróságok tehermentesítését is eredményezi.⁸

3. Elévülés a végrehajtási jogban

A végrehajtási eljárás elsődleges funkciója a végrehajtást kérőt állami kényszer útján jogos követelésének érvényesítéséhez segíteni, amelynek túlzott időbeni

2 Fehérváry Jenő, Magyar magánjog kistükre, hetedik kiadás, Budai-nyomda kiadása, Budapest, 1941. 102. o.

3 Ptk. 6:23. § (2) bekezdés.

4 Vékás Lajos, A Ptk. 6:23. §-hoz írt kommentár. In: Vékás Lajos – Gárdos Péter (szerk.), Nagykomentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez, 2021 [a továbbiakban: Vékás – Gárdos, Ptk. Kommentár].

5 Ptk. 6:23. § (4) bekezdés.

6 Pusztahelyi (2015): i.m. 89. o.

7 Bíró György, Kötelmi jog. Közös szabályok. Szerződéstan, Novotni Kiadó, Miskolc, 2010. 90. o.

8 Asbóth Orsolya, Az elévülés intézményéről a bírói gyakorlatban. Jog-Állam-Politika, 2023/1. 145. o.

elhúzódása azonban jogbizonytalanságot eredményezhet.⁹ Ezért természetesen az elévülés jogintézménye ezen kényszereljárás során is fontos szerepet tölt be, elsődlegesen az adósok védelmében, az időmúlás következtében bizonytalanná, tisztázatlanná váló követelések kikényszerítésével szemben. A Vht. 57. § (1) bekezdése kimondja, hogy „a végrehajtási jog a végrehajtandó követeléssel együtt évül el”. Következik ebből, hogy a Vht. a végrehajtási eljárásra vonatkozó *lex specialis* elévülési szabályrendszert nem hoz létre – azonban az anyagi jogi szabályokat az eljárás sajátosságaihoz „igazítja” –,¹⁰ ezért a végrehajtás alá vont követelésre annak a jogágnak az elévülési szabályait kell alkalmazni, amelynek körébe az adott követelés tartozik.¹¹ Dogmatikai szempontból nem egyértelmű ugyanakkor, hogy a jogalkotó a Vht. – mint eljárásjogi törvény – keretrendszerében miért tartotta fontosnak az elévülés anyagi jogi természetű szabályait rögzíteni, sőt, bizonyos olvasatban megismételni a Ptk.-ban foglalt szabályozást. A Vht. 57. §-hoz fűzött jogalkotói indokolás nem tér ki a Ptk. (és egyéb ágazati kódexek) elévülési szabályainak, valamint a Vht.-ban foglalt elévülési szabályoknak a kapcsolatára.¹²

Álláspontunk szerint az elévülés jogintézményének szabályozása a Vht.-ban azért szükséges, mivel a végrehajtási eljárásban az – általános érvényű – polgári jogi szabályok önmagukban értelmezési problémára vezetnének, lévén az eljárás során olyan speciális helyzetek merülhetnek fel, amelyek kihatással vannak az elévülésre, de az általános szabályok nem képesek megfelelően rendezni azokat. Eklatáns példa erre a végrehajtás szünetelése – mint az eljárás sajátos státusza – alatt bekövetkezhető elévülés, valamint az elévülés végrehajtási cselekmények – mint az eljárás sajátos jogi tényei – általi megszakíthatósága. A jogalkotó ezért a Ptk. (és egyéb magánjogi kódexek) elévülési szabályrendszerét mintegy a végrehajtási eljárásra vonatkozóan „kiegészítette” a Vht.-ban oly módon, hogy egy sajátos, kizárólag ezen eljárásban értelmezhető elévülési szabályozást alkotott.

4. Az elévülési idő

Összhangban a Vht. 57. § (1) bekezdésével, a végrehajtási jog elévülési idejét a végrehajtandó követelésre irányadó jogszabályok határozzák meg, így a polgári

9 Molnárné Asztalos Zsuzsanna, A végrehajtási jog elévülése. https://www.jogiforum.hu/wp-content/uploads/2022/01/molnarne-asztalos-zsuzsanna_a-vegrehajtasi-jog-elevulese_cimlappal.pdf (letöltve 2024.10.16. napján)

10 Martonovics Bernadett, A Vht. 57. §-hoz írt kommentár. In: Lukács Tamás - Martonovics Bernadett - Schadl György (szerk.), Nagykommentár a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvényhez. Wolters Kluwer, Budapest, 2022 [a továbbiakban: Vht. Kommentár].

11 Nagy Adrienn, A végrehajtási jog elévülése. In: Wopera Zsuzsa - Gyovai Márk (szerk.), Kézikönyv a bírósági végrehajtás foganatosításához. Wolters Kluwer, Budapest, 2016. 133. o.

12 Vö. a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény indokolása, az 57. §-hoz fűzött indokolás.

jogi igényekre főszabály szerint a Ptk. rendelkezései irányadók. A Ptk. 6:22. § (1) bekezdése – az rPtk.-val¹³ megegyező – főszabályként rögzíti, hogy a törvény eltérő rendelkezésének hiányában, a magánjogi követelések öt év alatt évülnek el. A Ptk.-ban találunk ugyanakkor ennél rövidebb¹⁴ és hosszabb¹⁵ elévülési időket is. Ezen felül, magánjogi igényekre vonatkozó, az általánostól eltérő elévülési időket más jogszabályok is megállapíthatnak úgy, mint a Munka Törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény (a továbbiakban: Mt.),¹⁶ az elektronikus hírközlésről szóló 2003. évi C. törvény¹⁷ vagy a közúti közlekedésről szóló 1988. évi I. törvény.¹⁸

Mindezekén túl (a kötelmi jog túlnyomó többségében diszpozitív normáira való tekintettel¹⁹) a magánjogi jogviszonyok alanyai saját döntésükkel, írásban eltérhetnek a Ptk. által meghatározott általános ötéves elévülési szabálytól,²⁰ rövidebb vagy hosszabb határidőt állapítva meg követeléseik érvényesíthetőségére, s így egyszersmind a végrehajtási jog elévülésére is. A Ptk. 6:22. § (4) bekezdése ugyanakkor kógens szabályként rögzíti, hogy a felek elévülést kizáró megállapodása semmis, továbbá nem lehet a jogintézmény lényegét irracionálisan hosszú (például ötven- vagy százéves) elévülési idő meghatározásával kiüresíteni.²¹

A Ptk. általános szabályozása alapján az elévülés akkor kezdődik, amikor a követelés esedékessé válik,²² amely kötelmi jogi igények esetében rendszerint a követelés teljesítésére nyitva álló idő lejáratával esik egybe. A szerződéses követelések teljesítési idejét a felek jellemzően magában a szerződésben határozzák meg, ennek hiányában a köztük kialakult gyakorlat és az adott üzletág szokásos gyakorlata alapján állapítható meg.²³ Ha a felek a teljesítés idejét határnap megjelölésével határozták meg, a követelés azon a napon válik esedékessé, amikor a szolgáltatást teljesíteni kell, ha határidő megjelölésével történt a teljesítési idő meghatározása, akkor a határidő utolsó napja lesz az esedékesség időpontja, s ekkortól veszi kezdetét az elévülés.²⁴ Az – anyagi jogi természetű – elévülési

13 A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: rPtk.) 324. § (1) bekezdés.

14 A fuvarozási szerződésből származó igények esetén egy év (lásd: Ptk. 6:270. §), a fokozott veszéllyel járó tevékenységgel okozott károkért megállapított felelősségből és a termékfelelősségből származó igények, valamint a vadászható állat által okozott kárhoz kapcsolódó kártérítési igények kapcsán három éve az elévülési határidő [lásd: Ptk. 6:538. §; Ptk. 6:558. § (1) bekezdés; Ptk. 6:563. § (3) bekezdés; Ptk. 6:533. § (1) bekezdés].

15 A bűncselekménnyel okozott kár kapcsán érvényesíthető kártérítési igény mindaddig nem évül el, amíg a konkrét bűncselekmény büntetothetősége el nem évül [lásd: Ptk. 6:533. § (1) bekezdés], a tulajdoni igények, illetve az állagöröklésre vagy dologi hagyományra irányuló (tulajdoni jellegű) igények pedig egyáltalán nem évülnek el [lásd: Ptk. 6:533. § (1) bekezdés; Ptk. 5:35. §].

16 Mt. 286. § (1) bekezdés.

17 Az elektronikus hírközlésről szóló 2003. évi C. törvény 143. § (2) bekezdés.

18 A közúti közlekedésről szóló 1988. évi I. törvény 15/C. § (3) bekezdés.

19 Lásd: BDT2022. 4562.

20 Ptk. 6:22. § (3) bekezdés.

21 *Vékás – Gárdos*, Ptk. kommentár a Ptk. 6:22. §-hoz írt kommentár.

22 Ptk. 6:22. § (2) bekezdés.

23 *Asbóth*, i.m. 149. o.

24 *Vékás – Gárdos*, Ptk. kommentár a Ptk. 6:22. §-hoz írt kommentár.

határidők számítására irányadó Ptk. 8:3. § (2)-(3) bekezdései szerint az években megállapított határidő azon a napon jár le, amely elnevezésénél vagy számánál fogva megfelel a kezdő napnak.

Ha a szolgáltatás ismétlődő jellegű, akkor az egyes követelések esedékessége külön-külön áll be,²⁵ a tartózkodásra irányuló – negatív – kötelemkből származó igények esedékessége pedig akkor, amikor a kötelezett a kötelem tartalmával ellentétes magatartást tanúsít.²⁶ Amennyiben a kötelem teljesítése nem időhöz kötött, a követelés rendszerint már keletkezésével egyidőben érvényesíthetővé válik²⁷ azzal, hogy amennyiben a szolgáltatás rendeltetéséből a teljesítési idő megállapítható, a szolgáltatást ebben az időpontban kell teljesíteni,²⁸ ennek hiányában pedig az teljesítés előkészítéséhez szükséges idő elteltével.²⁹ Ha egy követelés szerződés megszűnéséből származik, az elévülés a szerződés megszűnésekor kezdődik.³⁰

A végrehajtási jog elévülésének kezdete az az időpont, amikor a végrehajtás elrendelésének valamennyi feltétele bekövetkezett, ez pedig – főszabály szerint – a teljesítési határidő lejárta utáni napon valósul meg.³¹ Egyetemesen kötelezett adósok esetében az elévülés kezdetét és a végrehajtási jog elévülését mindegyik adós vonatkozásában külön-külön kell vizsgálni. A végrehajtási jog szempontjából kiemelt jelentőséggel bír a Ptk. 4:208. § (3) bekezdése, amely kimondja, hogy tartási követelést hat hónapnál régebbi időre bírósági úton akkor lehet visszamenőlegesen érvényesíteni, ha a jogosult a követelés érvényesítésével alapos ok miatt késlekedett, azonban a három évnél régebbi tartási követelések bírósági úton való érvényesítését kizárja. Ezen szabály végrehajtási szakra vetített „változatát” a Vht. 14. §-a tartalmazza, amely szerint tartásdíj behajtására elrendelt végrehajtás esetén a végrehajtható okiratot a lejárt, 6 hónapnál régebbi tartásdíjrészletekre nézve akkor lehet kiállítani, ha a végrehajtást kérő valószínűsítette, hogy a tartásdíjhátralék az adós rosszhiszemű magatartására vezethető vissza, vagy annak érvényesítését a jogosult alapos okból mulasztotta el. Az ítélkezési gyakorlat szerint az adós rosszhiszemű magatartására például akkor vezethető vissza az igényérvényesítés elmulasztása, ha a jogosultat tudatosan megtévesztette vagy (például külföldi munkavállalásból származó) jövedelmét elhallgatta, míg tartásdíj érvényesítésének alapos okból történő elmulasztása esetén a jogosult személyi

25 *Asbóth*, i.m. 149. o.

26 *Osztovits András*, 6:1. § - 6:57. §-ok magyarázata. In: *Osztovits András (szerk.)*, A Polgári törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok nagykommentárja. III. kötet, OPTEN Informatikai Kft., Budapest, 2014. 70. o.

27 Uo.

28 Ptk. 6:35. § (2) bekezdés.

29 Ptk. 6:35. § (3) bekezdés.

30 *Vékás – Gárdos*, Ptk. kommentár a Ptk. 6:22. §-hoz írt kommentár.

31 *Nagy (2016)*, i.m. 129. o.

körülményeit kell vizsgálni.³² Ha azonban a kivételi kör nem megalapozott, a lejárt tartásdíjrészletre vonatkozóan a végrehajtható okirat kiállításának megtagadása, elrendelt végrehajtás esetén pedig az eljárás megszüntetése indokolt.³³ A Ptk. 4:208. § (3) bekezdése és a Vht. 14. §-a viszonyában kiemelendő, hogy utóbbi nem tartalmazza a maximum hároméves igényérvényesítési korlátot, ezért arra vonatkozó véghatáridő legfeljebb a végrehajtási jog elévüléséből következhet, azonban – a Vht. Kommentár álláspontja szerint – ha fennáll a Vht. 14. § a) vagy b) pontjába foglalt kivételi kör egyike és nem állapítható meg elévülés, a végrehajtás vonatkozásában nem irányadó a Ptk. szerinti hároméves határidő.³⁴

5. A mellékkövetelések elévülése

A Ptk. 6:23. § (3) bekezdése kimondja, hogy a főkövetelés elévülésével az attól függő mellékkövetelések is elévülnek, azonban a mellékkövetelések elévülése a főkövetelés elévülését nem érinti. Ilyen – a főköveteléssel együtt elévülő – mellékkövetelésnek minősül például a (késedelmi vagy ügyleti) kamat, a foglaló, a bánatpénz, valamint a kötbér, amelyek a főköveteléssel „szoros gazdasági egységet alkotnak”.³⁵ A gyakorlatban ezen „függő” mellékkövetelések közül a késedelmi kamat a leggyakrabban előforduló, amely esetében az elévült főkövetelés utáni késedelmi kamat csak, mint *naturalis obligatio* marad fenn, s bírósági úton akkor sem érvényesíthető, ha a kötelezett a főkövetelést önként megfizette.³⁶ Abban az esetben, ha a végrehajtandó határozat kamatkövetelésre irányuló rendelkezést nem tartalmaz, a jogosult utóbb – a végrehajtási eljárás folyamatban léte alatt vagy akár befejezését követően, új végrehajtási eljárásban – még érvényesítheti kamatkövetelését, azonban ebben az esetben is figyelemmel kell lennie arra, hogy a főkövetelésre vonatkozó elévülési idő nem telt-e el.³⁷ A függő mellékkötelezettségektől eltérően, a bírósági határozatban megállapított költségek a határozat tárgyát képező főköveteléstől független mellékkövetelésként érvényesülnek, ezért a bírósági gyakorlat szerint a perköltség elévülését a főkövetelés elévülésétől

32 Ujlaki Tamás, A Vht. 14. §-hoz írt kommentár. In: Lukács Tamás - Martonovics Bernadett - Schadl György (szerk.), Nagykomentár a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvényhez. Wolters Kluwer. Budapest, 2022.

33 Kúria Pfv. 21.287/2016/8.

34 Ujlaki, i.m., a Vht. 14. §-hoz írt kommentár.

35 Lásd: Gellért György (szerk.), A polgári törvénykönyv magyarázata. Complex, Budapest, 2007, 1164. o.

36 BH1992. 409.

37 Dobáné Madarász Arabella, Elévülés a polgári és a munkajog világában, valamint a végrehajtási eljárásban, 2015, 12. o.

<https://www.mabie.hu/attachments/article/120/Elévülés%20a%20polgári%20és%20a%20munkajog%20világában.pdf> (letöltve 2024.10.15. napján)

függetlenül kell kezelni.³⁸ A (jel)zálogjog kapcsán szintén a főköveteléstől való függőséget tételez a törvény, amennyiben kimondja egyrészt, hogy elévült követelés biztosítására zálogjog nem alapítható,³⁹ másrészt pedig, hogy a zálogjog megszűnik, ha a zálogjoggal biztosított követelés elévül.⁴⁰ A Kúria álláspontja világos e téren, amely szerint a követeléssel együtt elévült jelzálogjogból történő kielégítésre nincs mód.⁴¹ Hasonlóan rendezi a Ptk. a kezesi helytállás kérdését is kimondva, hogy – egyebek mellett elévülés következtében – bírósági eljárásban nem érvényesíthető követelés kezesével szemben a követelés bírósági úton nem érvényesíthető.⁴²

Egyes mellékkötelezettségek, különösen a Ptk. 5:95. § szerinti követelés biztosítására szolgáló óvadékból, valamint a Ptk. 5:88. § b) pontja szerinti kézizálogból fakadó kielégítési jog esetében vitatható, hogy elválik-e a követelés biztosítására szolgáló mellékkötelezettség a biztosított főköveteléstől és az elévülés szempontjából önálló követelésként kezelendő-e. Az rPtk. 270. § (4) bekezdése 2004. május 1-ig úgy rendelkezett, hogy „a követelés elévülése az azt biztosító óvadékból való kielégítést nem akadályozza”. Bár a rendelkezés utóbb az rPtk. szövegéből kikerült, a Ptk. pedig nem tért vissza ahhoz, a szakirodalomban mégis több olyan álláspontot találunk, amely jogértelmezés útján továbbra is amellettt érvel, hogy a biztosított követelés elévülése nem hat ki az óvadékból való kielégítési jog érvényesíthetőségére,⁴³ míg mások elutasítják ezt a tágító értelmezést.⁴⁴

Az rPtk. szintén *expressis verbis* rögzítette a 324. § (3) bekezdésében, hogy a követelés elévülése az azt biztosító kézizálogból való kielégítést nem akadályozza. Bár a Ptk. szövegezésekor a jogalkotó ezt a rendelkezést nem tartotta fenn, utóbb egy módosítással⁴⁵ mégis visszatért az rPtk. szabályaihoz, amennyiben az 5:142. § (1) bekezdés e) pontjában rögzítette, hogy a zálogjog ugyan megszűnik, ha a zálogjoggal biztosított követelés elévül, ez azonban a követelést biztosító kézizálogból való kielégítést nem akadályozza. A módosítás indokolásában a jogalkotó egyértelművé tette, hogy a változtatással korrigálja a Ptk.-nak azt a hibás dogmatikai álláspontot tükröző szabályát, amely szerint a biztosított

38 Asbóth, i.m., 152. o.

39 Ptk. 5:97. § (3) bekezdés.

40 Ptk. 5:142. § (1) bekezdés e) pont.

41 Kúria Pfv. 21.045/2019/4.

42 Ptk. 6:417. § (3) bekezdés.

43 Lásd: *Bíró György*, Az elévülés intézménye. Publicationes Universitatis Miskolcensis, Sectio Juridica et Politica, 2008/26. 546. o.; *Harmathy Attila*, A szerződést biztosító mellékkötelezettségek. In: *Petrik Ferenc (szerk.)*, Polgári jog. Kommentár a gyakorlat számára, 2. kiadás, HVG-ORAC, Budapest, 2012. 462/21. lap 29. pótlás; *Pomeisl András*, A zálogjog. In: *Wellmann György (szerk.)*, Az új Ptk. magyarázata. Polgári Jog IV/VI., Dologi jog. Harmadik kiadás, HVG-ORAC, Budapest, 322. o.

44 *Gárdos István - Gárdos Péter*, A Ptk. 5:142. §-hoz írt kommentár. In: *Vékás Lajos - Gárdos Péter (szerk.)*, Nagykommentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez, 2021.

45 A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény módosításáról szóló 2016. évi LXXVII. törvény 17. § (1) bekezdés.

követelés elévülése a kézizálogjog megszűnését eredményezi. Azzal érvelt az rPtk. „bevált rendelkezéséhez” való visszatérés mellett, hogy önmagában az a körülmény, hogy valamely követelés bírósági úton már nem érvényesíthető, a kézizálogjog jogosultját megillető kielégítési jogot nem szünteti meg, legfeljebb a kielégítési jog bírósági úton történő gyakorlását teszi lehetetlenné.⁴⁶ Egyes szerzők ezt a dogmatikai megoldást azzal magyarázzák, hogy a kézizálogjog (és az óvadék) jellegadó tulajdonsága, hogy a biztosított követelés jogosultja birtokában, rendelkezési joga alatt tartja a főkövetelés biztosítékát, ezért a *de facto* birtokállapot fennmaradásáig a fedezetből való kielégítési jog elévülése nem következhet be.⁴⁷ A követelés biztosítására szolgáló kézizálogjogból és az óvadékból fakadó kielégítési jog elévülése kapcsán a Kúria 2019-ben a gyakorlat szintjén tisztázta a fenti akadémiai vitát, amennyiben kimondta, hogy „az igény-állapot megszűnésétől – az elévüléstől – függetlenül nincs akadálya a kézizálogból [...] vagy az óvadékból történő kielégítésnek”.⁴⁸

6. Az elévülés nyugvása

A Ptk. 6:24. § (1) bekezdése rögzíti, hogy „ha a követelést a jogosult menthető okból nem tudja érvényesíteni, az elévülés nyugszik”. A Vht. nem tartalmaz *lex specialis* rendelkezést a végrehajtási jog elévülésének nyugvására, ezért a Ptk. ezen szabálya megfelelően alkalmazandó a végrehajtási eljárás tekintetében is, tehát amennyiben követelését menthető okból nem tudja a jogosult érvényesíteni, a végrehajtási jog elévülése is nyugszik.⁴⁹ Az elévülés nyugvása „megállítja az órát”, megakadályozza az elévülés jogkövetkezményeinek beálltát, vagyis az elévülés idejét meghosszabbítja, kiegészíti a jogosult számára, kiegyenlítve ezzel az önhibáján kívüli okokból kiesett időt.⁵⁰ Fontos ugyanakkor, hogy az elévülési határidő ez esetben nem a nyugvás alatt eltelt konkrét időtartammal hosszabbodik meg, hanem a törvény által meghatározott általános idővel.⁵¹ A Ptk. a huzamos ideig fennálló, bizonytalan helyzetek elkerülése és visszaszorítása érdekében egy évben (illetve egyéves vagy ennél rövidebb elévülési idő esetében három hónapban) maximalizálja az elévülés nyugvására okot adó körülmény megszűnése

46 A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény módosításáról szóló 2016. évi LXXVII. törvény indoklása, a 17. §-hoz [5:142. § (1) bek. e) pont és (4) bek.] fűzött indoklás.

47 Puzstahelyi (2015), i.m. 270. o.

48 Kúria Pfv. 21.045/2019/4.

49 Nagy (2016), i.m. 137. o.

50 Vékás Lajos, Szerződési jog. Általános rész. ELTE Eötvös Kiadó. Budapest. 2019. 317. o.

51 Asbóth, i.m. 153. o.

után a jogosult számára nyitva álló igényérvényesítési időtartamot.⁵² A Ptk. 6:24. § (3) bekezdése e tekintetben azt is rögzíti, hogy a menthető ok megszűnése után megnyíló igényérvényesítési időtartam alatt az elévülés nyugvásának nincs helye, azonban megszakítására sor kerülhet (ellentétben a korábban irányadó bírói gyakorlattal⁵³).

Az elévülés nyugvásához vezető „menthető ok” meghatározása tekintetében a Ptk. semmiféle támpontot nem ad, ennek kialakítása a bírói gyakorlatra maradt. Az ítélkezési praxis alapján ilyen menthető oknak tekinthetjük például kellékszavatossági igények esetében a hiba felismerhetőségének hiányát, illetve a hiba felismerése után a jogosult peren kívüli orvoslásra irányuló reális várakozását,⁵⁴ kártérítési igények esetében pedig az elszenvedett kár pontos mértékére és a károkozó személyére vonatkozó információ hiányát.⁵⁵ A végrehajtási eljárás körében nyugvást előidéző menthető okként kezeli a gyakorlat az előjegyzésbe vett, ám a kielégítési sorrendbe hátrébb álló letiltás foganatosításának objektív akadályát,⁵⁶ illetve az eljárás szünetelését is, de csak abban az esetben, ha a végrehajtást kérő bizonyítja, hogy az elévülési idő alatt menthető okból nem tudta a végrehajtási eljárás folytatását kérni.⁵⁷

Általánosságban megállapítható, hogy a végrehajtás elrendelését követően a végrehajtási jog elévülése mindaddig nyugszik, amíg az eljáró végrehajtó a végrehajtást foganatosítja, azonban amint a végrehajtás szünetelését eredményező körülmény⁵⁸ áll elő, a végrehajtási jog elévülése ismét megkezdődik (a legutoljára foganatosított végrehajtási cselekmény napját követő napon).⁵⁹ Ellenkezőleg, nem minősül menthető oknak és így nem akadályozza az elévülés bekövetkeztét, ha a végrehajtási eljárás szünetelésére – a Vht. 52. § d) pontja szerint – az adós lefoglalható vagyontárgyának hiányában kerül sor, lévén a végrehajtást kérőnek bármikor jogában állna az eljárás folytatását kérni, ha valószínűsíteni tudja, hogy az adósnak van lefoglalható, illetve értékesíthető vagyontárgya.⁶⁰ A Legfelsőbb Bíróság indokolása szerint az utóbb eredménytelennek bizonyuló kérelem előterjesztése is alkalmas a végrehajtási jog elévülésének megszakítására,⁶¹ ezért elvárható, hogy a végrehajtást kérő az elévülési időn belül kezdeményezze a végrehajtás folytatását.

52 Ptk. 6:24. § (2) bekezdés.

53 Vö. EBH2003.853.

54 Kúria Pfv. 21.759/2011/4.

55 EBH2004. 1120.

56 BH+ 2011.2.61.

57 BH+ 2005.12.556.

58 Vö. Vht. 52. §.

59 Nagy (2023), i.m. 83. o.

60 EBH2004. 1037.

61 BH+ 2005.12.556.

7. Az elévülés megszakítása

Az elévülés megszakítása esetén a megszakító ok beálltaig eltelt idő nem számítandó bele az elévülési időbe, az ok megszűntével az elévülési határidő újból kezdődik.⁶² Az elévülést csak az elévülési időn belül lehet megszakítani, már elévült követelés elévülésének megszakítása fogalmilag kizárt.⁶³ Az elévülés megszakítására a Ptk. 6:25. §-ban és a Vht. 57. § (4) bekezdésében foglalt szabályok irányadók – amelyek azonban látszólagos ellentmondásban állnak egymással. A Ptk. 6:25. § (1) bekezdése taxatíve meghatározza az elévülést megszakító okokat, ide sorolva a tartozás kötelezett általi elismerését, a kötelem megegyezéssel történő módosítását és az egyezséget, a követelés kötelezettel szembeni bírósági eljárásban történő érvényesítését, ha abban az eljárást befejező jogerős érdemi határozat született, valamint a követelés csődeljárásban való bejelentését. A Kúria mellett működő Új Ptk. Tanácsadó Testület véleménye szerint a követelés „bírósági eljárásban történő érvényesítése” kifejezés esetében a kiterjesztő értelmezés indokolt, így alkalmas az elévülés megszakítására a végrehajtási kérelem benyújtása – akkor is, ha arra közjegyzői okirat alapján kerül sor –, valamint a végrehajtás foganatosítása is.⁶⁴ A Testület véleménye szerint a közjegyző által foganatosított végrehajtási cselekmény ugyan nem érdemi döntés, de az elévülés megszakítására a Vht. 31/E. §-ban foglalt rendelkezés alapján alkalmas, tekintettel arra, hogy a Vht. 39. § alapján a Vht. 31/E. § alkalmazásában bíróság alatt a közjegyző is értendő, amennyiben a cselekmény közjegyzői okiraton alapszik. Ellenkezőleg, a Kúria álláspontja szerint a bíróság keresetlevelet visszautasító végzése nem minősül érdemi határozatnak, így nem fűződik hozzá az elévülést megszakító joghatás.⁶⁵

Fontos különbség az rPtk.-hoz képest, hogy hatályos polgári törvénykönyvünk szerint – a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény hatálybalépésével összefüggő átmeneti és felhatalmazó rendelkezésekről szóló 2013. évi CLXXVII. törvény rendelkezései alapján – 2014. március 15. után létrejött⁶⁶ követelések elévülésének megszakítására immár nem alkalmas a követelés teljesítésére irányuló írásbeli felszólítás.⁶⁷ A korábbi gyakorlat szerint az írásbeli felszólítás akkor is alkalmas volt az elévülés megszakítására, ha a követelést

62 Szalma József, Az elévülési határidő szabályainak jogi természete az európai és a magyar magánjogban. *Glossa Iuridica*, 2023/1-2, 57. o.

63 BH1984. 409.

64 Új Ptk. Tanácsadó Testület véleménye: A követelés elévülésének megszakítása.

65 BH2023. 104.

66 Vö. A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény hatálybalépésével összefüggő átmeneti és felhatalmazó rendelkezésekről szóló 2013. évi CLXXVII. törvény 1. §.

67 Vö. rPtk. 327. § (1) bekezdés.

nem jelölte meg pontosan, de olyan adatokat tartalmazott, amelyek alapján a kötelezett a vele szemben támasztott követelést azonosítani tudta,⁶⁸ sőt minden olyan írásbeli közlést a megszakításra alkalmas jogi tényként fogadott el a bírói gyakorlat, amelyből a követelés érvényesítésének szándéka kitűnt.⁶⁹ Így az ítélkezési praxis az elévülés megszakítására alkalmas körülményként kezelte egyebek mellett a pénzügyi beszédési megbízást és a fizetési egyenleg megküldését is.⁷⁰

Megemlítendő egy további, a Ptk. szabályozási rendszerén kívül elhelyezett elévülést megszakító jogi tény, amennyiben a közvetítői tevékenységről szóló 2002. évi LV. törvény 31. § (2) bekezdése kimondja, hogy a közvetítői eljárás megindítása az elévülést megszakítja, ha a közvetítői eljárás a felek által megkötött megállapodással zárul. Említésre érdemes továbbá, hogy az elévülést megszakító körülmények Ptk. 6:25. § (1) bekezdésében rögzített taxatív felsorolásának diszpozitív vagy kógens megítélése sem a szakirodalomban, sem az Új Ptk. Tanácsadó Testület állásfoglalásaiban nem egyértelmű. Az egyik álláspont szerint a felek magánautonómiájuk körében az elévülést megszakító okok körét megváltoztathatják (így akár „visszahozhatják” az írásbeli felszólítást is e körben), a másik álláspont azonban ennek lehetőségét a szabályozás kógens természetét tételezve elutasítja.⁷¹ Vékás Lajos a Ptk. Kommentárban amellet érvel, hogy a feleknek lehetősége van a megszakítási okok kibővítésére, sőt az írásbeli felszólítás ilyen meghatározása bizonyos esetekben (pl. közüzemi szolgáltatók díjkövetelései kapcsán) továbbra is méltányolhatónak volna tekinthető, és az ilyen jogviszonyok létrehozása esetén tipikus általános szerződési feltételekre vonatkozó Ptk. szabályozási keretrendszer sem gátolja ennek lehetőségét.⁷²

7.1. Az elévülés megszakítására irányadó „szabályozási rezsim”

A Ptk. és a Vht. közötti látszólagos ellentmondás abban áll, hogy míg a Ptk. 6:25. § (3) bekezdése rögzíti, *„ha az elévülést megszakító eljárás során végrehajtható határozatot hoztak, az elévülést a kötelelem megegyezéssel való módosítása és a végrehajtási cselekmények szakítják meg”,* addig ennek némileg ellentmondóan a Vht. 57. § (4) bekezdése megszorítóan csak annyit mond ki, hogy *„a végrehajtási jog elévülését bármely végrehajtási cselekmény megszakítja”.* A bírói gyakorlat olyaténképpen oldotta fel a két jogszabályhely között feszülő ellentmondást, hogy tisztázta, a Ptk. rendelkezésében megjelenő végrehajtható határozat nem

68 Lásd: GKT 72/1973. szám.

69 *Pusztahelyi Réka*, Az elévülést megszakító körülmények az új Polgári Törvénykönyvben – különös tekintettel a teljesítésre irányuló írásbeli felszólításra. Jog- és Politikatudományi Folyóirat, 2012/1-2. 4. o.

70 BH 1996.468.

71 Lásd részletesen: *Pusztahelyi Réka*, Az elévülési szabályok megváltoztathatósága: a magánautonómia határai. Állam- és Jogtudomány 2024/1. 40. o.

72 *Vékás – Gárdos*, Ptk. kommentár a Ptk. 6:25. §-hoz fűzött kommentár.

azonos a bírósági végrehajtás elrendelésének alapjául szolgáló végrehajtható okirattal.⁷³ Míg előbbi alatt minden olyan végrehajtható határozatot (vagy azzal egyenértékű okiratot) érteni kell, amely alapul szolgálhat végrehajtható okirat kiállításához és így a bírósági végrehajtás elrendeléséhez (pl. végrehajtási lap kiállítása alapjául szolgáló jogerős és végrehajtható bírósági határozat vagy egyezség, végrehajtási záradékolásra alkalmas határozatok, felszólítások stb.), utóbbin csak a végrehajtást elrendelő szerv által kiállított, a végrehajtható határozaton alapuló és a végrehajtási eljárást alapját képező okiratok értendők.⁷⁴

Összefoglalva azt mondhatjuk, hogy az elévülés megszakítására a Ptk. 6:25. § (1) bekezdésében rögzített szabályok addig irányadók, míg a követelés tárgyában végrehajtható határozat nem született, ezt követően, de még a végrehajtás elrendelése előtt a Ptk. 6:25. § (3) bekezdését kell alkalmazni, amint azonban a végrehajtás foganatosítási szakaszába lépünk – tehát a végrehajtható okirat rendelkezésre áll –, a Vht. 57. § (4) bekezdése válik irányadóvá az elévülés megszakítására vonatkozóan. Álláspontunk szerint a Vht. elévülési szabályai nem ellentmondanak a Ptk. vonatkozó rendelkezéseinek, hanem kiegészítik azokat, lévén a végrehajtási eljárás, mint az igényérvényesítés speciális „fázisa” gyakran eredményez olyan jogi helyzetet, amelyet az elévülés általános magánjogi szabályai nem fognak át egészében. Aggályosnak tartjuk ugyanakkor, hogy a Vht. elévülési szabályai túlzottan magas absztrakciós szintre korlátozódnak, számos – a gyakorlatban sűrűn előforduló – kérdést nem rendeznek egyértelműen. Jól példázta ezt a problémát, hogy a Vht. 57. § (4) bekezdése [sem a Ptk. 6:25. § (3) bekezdése] nem definiálja az elévülés megszakítását eredményező végrehajtási cselekményeket, annak meghatározása a bírói gyakorlatra maradt. A judikatúra ugyanakkor nem egységes a tekintetben, hogy mely szempontok alapján tekint valamely magatartást végrehajtási cselekménynek, összességében elmondható, hogy a fogalom értelmezése nagymértékben a bírói mérlegelésen múlik.⁷⁵ Álláspontunk szerint ez a széleskörű mérlegelési lehetőség a jogbiztonság szempontjából aggályos, tekintettel arra, hogy egy magatartás szubjektív minősítésén múlik az elévülés megállapíthatósága.

Az ítélkezési gyakorlat alapján a végrehajtási cselekmények körébe soroljuk a végrehajtás elrendelése iránti kérelmet, amennyiben az alkalmas a végrehajtási eljárás megindítására, a végrehajtás elrendelésére.⁷⁶ Nem minősül ugyanakkor végrehajtási cselekménynek és nem eredményezi az elévülés megszakítását a jogosult végrehajtási eljárást megindító kérelme, amennyiben a végrehajtás nem

73 Debreceni Ítéltábla Pf.I.20.538/2019/4.

74 Nagy Adrienn, Gondolatok a végrehajtási jog elévüléséről. Forum: Acta Juridica et Politica, 2023. 78. o.

75 Lásd részletesen: Pap Péter, Végrehajtási cselekmények a Kúria gyakorlatában. Kúriai Döntések: bírósági határozatok, 72. évf. 6. sz. 1068-1074. o.

76 BDT2010. 2333.

indul meg, a végrehajtható okirat nem kerül kiállításra,⁷⁷ például, ha a kérelmet már törölt céggel szemben terjesztik elő.⁷⁸ Az elévülés megszakítására alkalmas végrehajtási cselekmény lehet egyébiránt a végrehajtást kérő, a bíróság vagy a végrehajtó bármely olyan nem ügyviteli célú, a követelés behajtását vagy biztosítását célzó intézkedése, amely a végrehajtás előbbre vitelét célozza, így például a megkeresés, foglalás, árverési hirdetmény kézbesítése vagy az árverés eredményének kihirdetése.⁷⁹ A bírói gyakorlat szerint végrehajtási cselekménynek minősül például a végrehajtást kérő eljárás folytatására irányuló kérelme, a bíróság gazdasági hivatala által a végrehajtóhoz megküldött hátralékkimutatás,⁸⁰ a jogutódlás megállapítása iránt előterjesztett kérelem és a jogutódlás kérdésében meghozott végzés.⁸¹ A Kúria kiterjesztően értelmezte a végrehajtási cselekmények fogalmát, amennyiben megállapította, hogy a végrehajtási jog megszakítására vezet az is, ha a végrehajtást kérő nem a követelés behajthatatlansága miatt szünetelő végrehajtás folytatását kéri, hanem az adós felszámolásának elrendelése iránt terjeszt elő kérelmet.⁸²

7.2. Az elévülés megszakítása a Vht. 23/C. § szerint végrehajtási záradékkal ellátható okiratok esetében

Aktuális kérdés a végrehajtási záradékkal ellátható okiratok alapján közvetlenül végrehajtható – tipikusan közjegyzői okiratba foglalt – követelések elévülése, amely a devizakölcsön szerződésekből fakadó követelések végrehajtásával kapcsolatos jogviták kapcsán napjainkban is kiemelt gyakorlati relevanciával bír. Ezen követelések az okiratban meghatározott határidő elteltével nem csupán esedékessé, hanem – bármely egyéb hatósági eljárás nélkül – végrehajthatóvá is válnak, így a végrehajtási jog elévülése az egyéb feltételek fennállása esetén a követelésre megállapított teljesítési határidő letelte utáni napon kezdődik.⁸³ A magyar végrehajtási jog dogmatikai rendszerében korábban általánosan elfogadott vélekedés volt, hogy az ilyen, végrehajtási záradékkal ellátható okiraton alapuló követelések – lévén más hatósági beavatkozás közbeiktatása nélkül végrehajtás útján közvetlenül kikényszeríthetők – elévülésének megszakítására az rPtk. 327. § (3) bekezdése irányadó, amely a Ptk. 6:25. § (3) bekezdésével lényegében megegyező módon rögzítette, hogy „*ha az elévülést megszakító eljárás során*

77 Kaáli Éva, a Pp. 528. §-hoz írt kommentár. In: *Wopera Zsuzsa (szerk.)*, Nagykommentár a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvényhez, Wolters Kluwer, 2023.

78 BDT2010. 2333.

79 *Pusztahelyi (2015)*, i.m. 281. o.

80 BH2002. 272. II.

81 BH2009. 113; BDT2008. 1827.

82 BH2020. 79.

83 *Nagy (2016)*, i.m. 132. o.

végrehajtható határozatot hoztak, az elévülést csak a végrehajtási cselekmények szakítják meg”. Egy korábbi Kúria döntés⁸⁴ alapján nem sokkal ezelőttig a joggyakorlat ezt úgy interpretálta, hogy amennyiben önmagában mód van végrehajtási kényszer közvetlen alkalmazásra, úgy már csak a végrehajtási cselekményt lehet olyan célravezető jogérvényesítési lépésnek tekinteni, amely az elévülés megszakítását eredményezheti, ezért az rPtk. 327. § (1) bekezdése helyett a (3) bekezdésben foglalt – szűkített értelmezési tartományú – szabályokat kell alkalmazni az ilyen követelések esetében.⁸⁵

Ezzel ellenkezőleg, a Kúria 9/2023. számú jogegységi határozatában arra a következtetésre jutott, hogy az rPtk. 327. § (1) bekezdésében foglalt cselekmények – így a követelés teljesítésére irányuló egyszerű írásbeli felszólítás is – akkor is megszakítják a követelés elévülését, ha a közjegyzői okiratba foglalt követelés végrehajtási záradékkal történő ellátásnak a Vht. 23/C. § (1)-(2) bekezdései szerinti feltételei maradéktalanul fennállnak, azonban a jogosult a közvetlen végrehajtás helyett a követelés érvényesítése érdekében inkább pert indít.⁸⁶ A Kúria érvelése szerint önmagában az a tény, hogy végrehajtható okirat kiállításának helye lehet – tehát a jogosultnak lehetősége van a közvetlen végrehajtás megindítására – nem feleltethető meg annak a jogi helyzetnek, ha azt megelőzően már folyamatban volt egy, az elévülést megszakító eljárás, amely végrehajtható okirat meghozatalával zárult. A Kúria érvelésében vizsgálta, hogy a közjegyző azon eljárásra, amely során az okiratot végrehajtási záradékkal látja el, megfeleltethető-e az rPtk. 327. § (3) bekezdése szerinti, követelés érvényesítésére szolgáló eljárásnak, amelyben végrehajtható határozat születik. Tekintve, hogy a közjegyzőkről szóló 1991. évi XLI. törvény 112. § és a Vht. 23/C. § együttes értelmezése alapján a közjegyző az okiratot csak záradékkal látja el, de jogvita feloldására irányuló ítélkező tevékenységet nem folytat, magát a követelést és annak alaposságát érdemben nem vizsgálja és így határozatot nem hoz, eljárása nem tekinthető a követelés érvényesítésére szolgáló, az elévülést megszakító eljárásnak. Ennek következtében az rPtk. 327. § (3) bekezdésének alkalmazását megalapozó konjunktív feltételrendszer egyik eleme sem teljesül, hiszen egyrészről nem beszélhetünk folyamatban lévő, az eljárás megszakítására alkalmas eljárásról, másrészt határozat egyáltalában nem is születik a közjegyző eljárásában.

Ezzel összhangban a Kúria Jogegységi Panasz Tanácsa megállapította, hogy a Pfv.20.910/2020/8. számú határozatban megfogalmazott, az rPtk. 327. § (3) bekezdésében foglalt rendelkezések kiterjesztő értelmezése a jogosult számára kifejezett jogvesztést eredményezne, ezért nem áll összhangban az rPtk. elévülési

84 Kúria Pfv. 20.910/2020/8.

85 Puzstahelyi (2015), i.m. 282. o.

86 Lásd: Bodzási Balázs, A Kúria jogegységi határozatában az 1959-es Ptk.-nak az elévülés megszakítására vonatkozó szabályait vizsgálta. Magyar Jog, 2024/4. 235-237. o.

szabályainak Alaptörvény 28. cikk szerinti értelmezésével. Éppen ezért, ellenében a korábban általánosan elfogadott állásponttal, a Kúria *expressis verbis* kimondta: „attól, hogy általában az tekinthető célravezetőnek, a jogosultnak nincs jogszabályi kötelezettsége arra, hogy egy záradékolható okirat esetén követelését közvetlen végrehajtás útján érvényesítse”. Tekintettel arra, hogy a Ptk. 6:25. § (3) bekezdésének e tekintetben releváns része megegyezik az rPtk. 327. § (3) bekezdésében foglalt szabállyal, a Kúria megállapítása szerint a 9/2023. számú jogegységi határozat megállapításait a Ptk. alkalmazási körében is irányadónak kell tekinteni.

A Kúria egy friss döntésében tisztázta ugyanakkor, hogy a 9/2023. számú jogegységi határozatból nem következik, hogy a közjegyző Vht. 23/C. § szerinti eljárására irányuló kérelem nem szakítja meg a végrehajtási jog elévülését, tekintettel arra, hogy e magatartás – mint a végrehajtási eljárás kezdeményezése – végrehajtási cselekménynek minősül.⁸⁷ A Kúria ismét rögzítette, hogy a szerződési igény és a végrehajtási jog elévülése egymástól elkülönülő, két önálló jogintézmény, a 9/2023. számú jogegységi határozat pedig nem szűkíti, hanem éppen ellenkezőleg, tágítja a közvetlenül végrehajtható követelések elévülésének megszakítását eredményező körülmények halmazát. A BH2025. 63. alapján megállapítható tehát, hogy a 9/2023. számú jogegységi határozat kizárólag a tekintetben irányadó, miszerint a közjegyzői okiratba foglalt követelés végrehajtási záradékkal történő ellátásának törvényi feltételei fennállása esetén nemcsak a végrehajtási cselekmények, hanem az rPtk. 327. § (1) bekezdésében – valamint az azzal lényegében megegyező Ptk. 6:25. § (3) bekezdésben – felsorolt cselekmények is megszakítják a követelés elévülését.

8. Eljárás a végrehajtási jog elévülése esetén

Tekintve, hogy az elévülés nem szünteti meg magát a követelést, csak annak igényállapota veszik el, a végrehajtási eljárás elrendelését követően, a fogantatás szakaszában az elévülés megállapítása azt eredményezi, hogy további kényszercselekmény alkalmazásának nincs helye, a végrehajtási eljárást meg kell szüntetni,⁸⁸ azonban az önkéntes teljesítés lehetősége továbbra is fennmarad. A Vht. 57. § (2) bekezdése – összhangban a Ptk. 6:23. § (4) bekezdésével – kimondja, hogy a végrehajtási jog elévülését általában kérelemre kell figyelembe venni, kivételes esetben, hivatalból akkor vehető figyelembe, ha az alapjául szolgáló követelés elévülését is hivatalból kell figyelembe venni. Ebből fakadóan

⁸⁷ BH2025. 63.

⁸⁸ Martonovics, i.m., a Vht. 57 §-hoz írt kommentár.

előfordulhat, hogy bár az elévülés bekövetkezett, az elévülési kifogás adós általi érvényesítésének hiányában a végrehajtó nem fejezi be az eljárást, hanem folytatja a kényszercselekmények foganatosítását és jogszerűen be is hajta a követelést.⁸⁹ Két esetkört szükséges tehát vizsgálni a végrehajtási jog – foganatosítási fázisban való – elévülése kapcsán: egyrészt az adós által érvényesíthető elévülési kifogáshoz kötött elévülést, másrészt pedig a hivatalból való észlelés esetét. Hangsúlyozandó azonban, hogy mindkét esetben szükséges az elévülés bekövetkezéne megállapítása, ezért – ahogyan Martonovics Bernadett a Vht. 57 §-hoz írt kommentárjában fogalmaz – a „*meg nem állapított elévülés non existens*”.

8.1. A végrehajtási eljárás megszüntetése az adós elévülési kifogása alapján

Abban az esetben, ha a végrehajtási eljárás foganatosítási szakaszában az adós olyan követelésre vonatkozóan terjeszt elő elévülési kifogást, amelynek elévülését a bíróság nem hivatalból veszi figyelembe, az eljáró végrehajtó a Vht. 41. § (1) bekezdés szerint felhívja a végrehajtást kérőt, hogy 15 napon belül nyilatkozzon a követelés fennállásáról. Aszerint, hogy a végrehajtást kérő elismeri-e az elévülés bekövetkeztét, az alábbiak szerint alakulhat a végrehajtási eljárás megszüntetése.

Ha a végrehajtást kérő az elévülést elismeri, a végrehajtás megszüntetéséhez hozzájárul és a végrehajtási költségek (bármely fél által) a végrehajtó részére megtérítésre kerülnek, a Vht. 41. § (2) bekezdése alapján a végrehajtási eljárás befejezett (érdemi befejezés)⁹⁰ vagy a Vht. 55. § (1) bekezdése alapján azt a végrehajtást foganatosító bíróság köteles végzéssel megszüntetni. A végrehajtási kifogás végrehajtást kérő általi elismerése esetén az elévülés bekövetkezéne időpontja dönti el, hogy melyik fél köteles a végrehajtási költségek viselésére. Amennyiben a végrehajtás elrendelését megelőzően évült el (az igény), úgy a végrehajtást kérő, míg amennyiben a foganatosítás során évült el (a végrehajtási jog), úgy az elévülés bekövetkeztéig keletkezett végrehajtási költségeket – lévén a végrehajtás elrendelésére okot adott – az adós köteles megfizetni. Nagy Adrienn álláspontja szerint a gyakorlatban a végrehajtási költségek megfizetésére jellemzően a felek egyike sem hajlandó, ezért hiába az elévülés végrehajtást kérő általi elismerése, a Vht. 41. § (2) bekezdése, illetve 55. § (2) bekezdése alapján a végrehajtási eljárás megszüntetésére nincs törvényi lehetőség.⁹¹ Ilyenkor az eljárás tovább folyik, de már csak a végrehajtás költségeinek behajtása iránt, amelynek megfizetéséért az adós és a végrehajtást kérő egyetemlegesen felel a Vht. 34. § (5) bekezdés alapján.⁹² Hangsúlyozandó, hogy amennyiben a végrehajtást kérő a végrehajtás

89 Uo.

90 A bírósági végrehajtási ügyvitelről és pénzkezelésről szóló 1/2002. (I. 17.) IM rendelet 33. § a) pont.

91 Nagy (2023), i.m. 85. o.

92 Martonovics, i.m., a Vht. 57. §-ához írt kommentár.

megszüntetéséhez nem járul hozzá vagy nem tesz nyilatkozatot a Vht. 41. §-a alapján hozzá intézett végrehajtói felhívás ellenére, a végrehajtási eljárás nemperes eljárás keretében történő megszüntetésének – egyetlen kivételtől⁹³ eltekintve – nincs helye, az adós végrehajtási kifogását kizárólag polgári peres eljárásban érvényesítheti.

Amennyiben a Vht. 41. § (1) bekezdés alapján nyilatkozatott végrehajtás kérő nem ismeri el a végrehajtási jog elévülését, a foganatosító bíróság a végrehajtási eljárás megszüntetése iránti kérelmet elutasítja,⁹⁴ lévén a nemperes eljárás keretében eljáró foganatosító bíróság nem jogosult az elévülési kifogás érdemi elbírálására, azt kontradiktórius eljárásban kell tisztázni.⁹⁵ Ilyen esetben az adós a Polgári Perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) által szabályozott, a végrehajtás megszüntetése és korlátozása iránt indított perben kérheti az elévülési kifogás érdemi elbírálását és az eljárás megszüntetését. Dogmatikai szempontból különbséget kell tenni a végrehajtási lappal (és az azzal egy tekintet alá eső végrehajtható okirattal) elrendelt, illetve a végrehajtási záradékkal ellátott okirattal (és az azzal egy tekintet alá eső végrehajtható okirattal) elrendelt végrehajtási eljárások megszüntetésére irányuló perek között. Előbbi esetkörben a perindítás jogszabályi alapja a Pp. 528. § (1) bekezdése, amely kizárólag a végrehajtható okirat kiállítását követően bekövetkezett tényre alapítottan engedi meg a végrehajtás megszüntetése iránti per kezdeményezését, lévén a végrehajtási lap kiállítását megelőzte egy bíróság vagy a közjegyző előtt lefolytatott, megfelelő garanciákkal övezett eljárás, amelynek során az adósnak lehetősége volt az – akkor már fennálló – elévülési kifogásának előadására.⁹⁶ Ha azonban a végrehajtást végrehajtási záradékkal ellátott okirattal rendelték el, a per alapját a Pp. 528. § (2) bekezdés a) pontja szolgáltatja, amely nem zárja ki a végrehajtható okirat kiállítását megelőzően bekövetkezett elévülési kifogásra való hivatkozást, hiszen a végrehajtható okirat kiállítását ez esetben kontradiktórius eljárás nem előzte meg.

A Vht. egyetlen esetkörben enged kivételt a perindítási kötelezettség alól az elévülési kifogás végrehajtást kérő általi el nem ismerése esetén.⁹⁷ A Vht. 82/A. § (6) bekezdése alapján abban az esetben, ha a végrehajtási eljárás során a végrehajtó intézkedik az adós rendelkezése alatt álló, pénzforgalmi szolgáltatónál kezelt összeg végrehajtás alá vonása iránt hatósági átutalási megbízás (végrehajtói inkasszó) benyújtásával, az adós pedig a végrehajtási jog elévülésére hivatkozik, a végrehajtó betérjeszti az iratokat a végrehajtást foganatosító bírósághoz, amely elévülés esetén a végrehajtást végzéssel megszünteti. A nemperes eljárás

93 Lásd: Vht. 82/A. § (6) bekezdés.

94 Vht. 55. § (1) bekezdés.

95 *Kaáli*, i.m., a Pp. 528. §-hoz írt kommentár.

96 *Sebő Il dikó*, A végrehajtás megszüntetése és korlátozása iránti perek szabályozása a régi és az új Eljárásjogi Kódex alapján. *Eljárásjogi Szemle*, 2018/1. 38. o.

97 BDT2018. 3875.

keretében eljáró fogantató bírósághoz ezáltal – megkérdőjelezhető módon – a Vht. az elévülés érdemi vizsgálatára vonatkozó kompetenciát telepít, bár a jogszabályhely nyelvtani és rendszertani értelmezése nem teszi lehetővé annak kiterjesztő értelmezését, ezért dogmatikailag nehezen magyarázható a nemperes eljárásba bevitt érdemi döntési hatáskör.⁹⁸

8.2. A végrehajtási jog elévülésének hivatalból történő figyelembevétele

A végrehajtási jog elévülését hivatalból abban az esetben lehet figyelembe venni, ha az alapjául szolgáló követelés elévülését is hivatalból kellene figyelembe venni⁹⁹ (pl. büntetőjogi igényhez kapcsolódó vagy adójogviszonyból fakadó követelések esetében), azonban ez a Ptk. 6:23. § (4) bekezdése alapján polgári jogi igények esetében kizárt.¹⁰⁰ Ellenkezőleg, a végrehajtási eljárásban hivatalból kell figyelembe venni – egyebek mellett – tartásdíj, életjáradék, baleseti járadék és egyéb tartásra irányuló szolgáltatások esetében a hat hónagnál régebben lejárt részletek elévülését,¹⁰¹ valamint a munkaviszonnyal kapcsolatos igényekből fakadó követelések¹⁰² elévülését.¹⁰³ Amennyiben ilyen, elévült követelést kíván érvényesíteni a jogosult, a bíróságnak a végrehajtható okirat kiállítását meg kell tagadnia, ha pedig az elévülés bekövetkezte ellenére végrehajtható okiratot állítottak ki, azt a Vht. 211. § alapján vissza kell vonni, illetve a záradékot törölni kell.¹⁰⁴ A végrehajtás fogantatója során a fenti esetek közül a munkaviszonnyal összefüggő igényekből származó követelések elévülését kell hivatalból figyelembe venni, ez esetben a Vht. 57. § (3) bekezdés alapján a végrehajtás megszüntetésének van helye.¹⁰⁵

9. Konklúzió

A tanulmány tapasztalatait összegezve megállapíthatjuk, hogy bár a végrehajtási jog elévülését szabályozó Vht. 57. § a törvény 1994-es hatályba lépése óta érdemben egyáltalán nem módosult, a joggyakorlat bizonyos tekintetben már

98 Nagy (2023), i.m. 86. o.

99 Vht. 57. § (2) bekezdés.

100 Martonovics, i.m., a Vht. 57. §-hoz írt kommentár.

101 Vht. 14. §.

102 Mt. 286. § (3) bekezdés.

103 Nagy Ibolya, A végrehajtás megszüntetésének lehetőségei és gyakorlati problémái a végrehajtási jog elévülése esetén.

<https://www.jogiforum.hu/cikk/2012/01/06/a-vegrehajtas-megszuntetesenek-lehetosegei-es-gyakorlati-problemái-a-vegrehajtas-jog-elevulese-esen/> (letöltve 2024.10.17. napján)

104 Nagy (2023), i.m. 84. o.

105 Nagy (2016), i.m. 138. o.

„kinőtte” a paragrafus szűkszavú és absztrakt kereteit. Álláspontunk szerint kívánatos lenne a Vht. és a Ptk. (illetve az egyéb releváns magánjogi törvények) elévülési szabályai között fennálló viszonyrendszer jogalkotói tisztázása, amely a joggyakorlat egységességét, s ily módon a jogbiztonságot is szolgálná. Meglátásunk szerint a Vht. – eljárási természetére ellenére – helyesen emeli be a bírósági végrehajtás szabályozási keretébe az elévülés (egyébiránt anyagi jellegű) szabályait, azonban túlzottan felületesen, absztrakt rendelkezésekkel szabja csupán a jogintézményt a végrehajtási eljárás sajátosságaihoz. Amint fentebb bemutattuk, a végrehajtási eljárásban ugyanakkor több olyan speciális körülmény is adódik (például az eljárás szünetelése alatti elévülés vagy az elévülést megszakító végrehajtási cselekmények) amelyek *lex specialis* szabályozása hozzájárulna nem csupán a tárgyban kialakult akadémiai viták tisztázásához, de a joggyakorlatban gyakorta jelentkező értelmezési problémák feloldásához is. Mindezekre tekintettel joggal vetődik fel a kérdés, hogy vajon 30 esztendő után eljárt-e az idő a Vht. 57. § felett, s szükséges volna-e annak módosítása, kiegészítése.